

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЖУРНАЛИСТИЧЕСКИ ТЕКСТОВЕ В НАЙ-НОВИТЕ УЧЕБНИЦИ ПО ПОЛСКИ ЕЗИК, ПРЕДНАЗНАЧЕНИ ЗА ЧУЖДЕНЦИ

Якуб Пловенс
Университет „Адам Мицкевич“, Познан

Якуб Пловенс. Использование журналистских текстов в новейших учебниках польского языка для иностранцев.

Цель статьи состоит в том, чтобы проверить использование журналистских текстов в некоторых из новейших учебников для изучения польского языка как иностранного. В статье обращается внимание на три критерия оценки: (I) языковой критерий, (II) культурный критерий и (III) методический критерий.

Jakub Płowens. Using journalistic texts in the newest textbooks for teaching Polish as a foreign language.

The aim of this paper is to discuss usage of journalistic text in some of the newest textbooks for teaching Polish as a foreign language. It focuses on assessment criteria used for the analysis: (I) language criterion, (II) culture criterion, and (III) teaching methodology.

1. Въведение

Целта на тази статия е да се провери дали и до каква степен съвременните учебници по полски език за чужденци съдържат текстове, подбрани от пресата. От началото на XXI век в полската плотодидактика се появиха няколко нови учебника, които се използват за различни курсове по полски език като чужд. Обръщаме внимание на най-новите учебници, тъй като публикуваните до момента будят съмнение относно спазването на критериите за съвременна методика на езиково обучение. Преди всичко става дума за липса на интеграция между езиково обучение и предаване на културна информация. Някои автори забелязват, че тази негативна тенденция характеризира досегашните програми за изучаване на полски език като чужд (Гембал 2006, 2010; Ковалевски 2009). Освен това настоящият анализ е съсредоточен само върху тези учебници, които са издадени като серия от две и повече части.

Безспорен факт е, че текстовете от периодичния печат могат да бъдат интерпретирани като ценен източник на културния живот на нацията. В тях намират място актуални събития, важни обществени проблеми и злободневни случки, но по-същественото е, че са написани на жив и автентичен език, че са предимно с комуникативна насоченост, което ги отличава от всички други текстове с дидактично предназначение.

В нашата разработка няма да се обсъжда понятието *автентичност на дидактичен текст*, тъй като въпросът е предмет на многобройни и оживени дискусии (напр. Еделхоф 1985; Дунин-Дудковска, Трембска-Кернтопф 1998; Мишан 2005). Същевременно се застъпва становището, че автентичният текст, напр. от пресата, може да се използва като учебен материал или в непроменена форма (първичен текст), или в съкратена форма (адаптиран текст) с евентуално включване на някои необходими улеснения (срв. Дунин-Дудковска, Трембска-Кернтопф 1998).

В статията се разглеждат два учебника. Първият е *Ура!!! На полски (Hurra!!! Po polsku)* – той се състои от три части. Всяка една от частите съответства на поредното ниво на владеене на езика (от А1 до В1) според Общата европейска езикова рамка. Като първа публикация тази серия обхваща учебник, упражнения и методично помагало за учителя (Станкевич, Журек 2010: 496). Обект на нашия интерес представлява само съдържанието на учебника. Вторият учебник е със заглавие *Из страниците на печата (Na lamach prasy)*. Той е създаден от две части, които покриват езиковото равнище С2 и е подходящ само за напреднали и особено изявени курсисти.

В следващата част от изложението ни ще представим описание на избраните учебници, като ще се опитаме да преценим дали те отговарят на установените критерии за оценка.

2. Критерии за оценка при използването на журналистически текстове

Тук ще насочим вниманието към употребата на текстове от пресата в посочените по-горе учебници. Предлагаме три критерия за оценка, съдържащи ориентири, които ни дават възможност да преценим дали дадените материали са достатъчно ефективни за дидактичния процес.

Според *общоезиковия критерий* отчитаме езиковата сложност на журналистическите текстове, тяхното лексикално разнообразие, адекватността на езиковия материал по отношение на възприетите изисквания, отговарящи на съответното ниво на учебника.

Най-напред си струва да отбележим, че двата учебника се различават по броя на автентичните текстове. Докато поредицата *Ура!!! На полски* е предназначена за развиване на всички езикови компетенции, двете части на учебника *Из страниците на печата* се концентрират само върху изработването на умения, свързани с четенето с разбиране, което означава, че във втория учебник преобладава този вид текстове. Поради това споменатият учебник може да обслужва нуждите на отделни курсове в занятията им по четене или да изпълнява ролята на сборник с текстове, предназначен за друг тип занятия, където четенето е един от компонентите на урока.

Друга отличителна черта на разглежданите учебници е нивото, което трябва да се стремят да постигнат учащите. Трите части на *Ура!!! На полски* са предназначени за овладяване на основното езиково равнище (В1) в рамките на европейските стандарти, което дава възможност да бъде положен изпит по полски език като чужд за получаване на съответния сертифици-

кат. Учебниците *Из страниците на печата* дават възможност да се овладее четенето с разбиране на различни текстове от пресата, но едновременно с това те поставят високи изисквания пред учащите, тъй като текстовете отговарят на най-високото езиково ниво (C2). В двата учебника *Из страниците на печата* има задачи, насочени към подготовка за придобиване на най-високия (най-престижния) сертификат по полски език като чужд. Тези задачи развиват преди всичко уменията за текстово разбиране. В учебниците *Из страниците на печата* избобилстват първичните журналистически текстове. Серията *Ура!!! На полски* представя адаптирани текстове, които обикновено са твърде съкратени или се състоят само от няколко кратки изречения.

Когато става дума за лексикално разнообразие, общо взето, всички учебници предлагат богата лексика, разпределена съобразно с конкретни теми. Първата част на *Ура!!! На полски* започва с уводен урок, последван от 20 стандартни учебни единици. Втората част съдържа 20 урока, като всеки пети е предназначен за повторение на изучения учебен материал. Третата част обхваща 18 урока, този път обаче без отделни учебни единици за повторение на усвоявания до момента материал. Всички части съдържат журналистически текстове. Не е изненадващ фактът, че в първата част няма много такива текстове, тъй като тя представлява началният курс по езика. Тук се срещат предимно адаптирани фрагменти от текстове, свалени от интернет. И така, в 17. урок напр. има два кратки текста от *gazeta.pl* за полските спортисти, като текстовете са обвързани със следните задачи: (1) тест за правилния избор на една от двете възможности (вярно/невярно); (2) писмен преразказ на прочетения текст.

Тъй като в първата част на учебника се полагат основите на езика, нахочиво решение на авторите е степенуването на текстовете по сложност, като тези с най-висока степен на сложност са поместени в края на учебника. Във втората част на учебника има вече по-дълги текстове, както напр. този в 11 урок от „Gazeta Wyborcza“, посветен на дизайна. В последната част на *Ура!!! На полски* има още 6 отделни единици за разбиране на текст, в които са поместени няколко откъса от списание „Политика“ („Polityka“). В учебните единици са включени и кратки откъси от статии в списанията „Нюзик“ („Newsweek“), „Политика“ („Polityka“), „Пшекруй“ („Przekrój“), „Пшеводник католицки“ („Przewodnik Katolicki“), на вестник „Газета Виборча“ („Gazeta Wyborcza“), както и на някои интернет сайтове. Подбраните текстове са напълно адекватни на съответното езиково ниво на учебника и не будят съмнение относно подходящата степен на сложност.

Двете части на *Из страниците на печата* са „снабдени“ с доста сложни статии, някои от които са публикувани без каквато и да е промяна. Всяка част съставлява 8 учебни единици, посветени на конкретна тема, в които има най-малко един дълъг и един кратък текст от пресата (понякога от интернет). Високото езиково равнище предполага наличието на по-редки и трудни думи и изрази, въпреки това обаче сме на мнение, че някои от тях излишно усложняват съдържанието на учебниците, особено в случаите когато тези изрази са с ниска фреквентност: напр. поговорките: *Jak przyleca*

zurawie, bierz się do grochu prawie; jak przylecą bociany, pierwszy zagon zasiany („Като долетят жеравите, се залавяй с граха, като долетят щъркелите, първата леха е засята“); *Złodziej kąty zostawi, a ogień wszystko zabierze* („Крадецът ще остави ъглите, а огънят ще вземе всичко“). Трябва обаче да признаем, че включените текстове дават възможност на изучаващите езика да усвоят много думи от разговорната и специализираната лексика, като напр. *szyb* (шахта), *sprzęgło* (впряг), *zderzak* (буфер), *jarzyć* (искря, блестя), *komp* (компютър), *icek* (връзка, която се слага на платната, за да показва попътен или насрещен вятър, използва се в мореплаването), *luz-blues* (американски филм от 1999 г.), *tyrać* (блъскам се, бъхтя се), *zabujany* (влюбен), *szucha* (сърма, фалшив блясък). Консолидирането на лексиката се извършва благодарение на достатъчния брой упражнения, на които ще се спрем по-долу.

Предполага се, че *дидактичният критерий* е достатъчен за подбора и анализа на видовете упражнения и на тяхната роля в насърчаването на курсистите да овладеят операцията „четене с разбиране“ на журналистически текстове. Фактът, че правилният подбор и добре подготвените упражнения отварят пътя към разбирането на текста, е очевиден и не подлежи на дискусия. Ролята на тези упражнения се основава на активната им интеракция с текста (срв. Уолс 1993: 86). Бихме искали да обърнем внимание на това, какви упражнения съпътстват журналистическите текстове и каква е целта на тези упражнения – какви умения развиват те у четящите.

Упражненията се делят на три вида: *преди четене, по време на четене и след четене*. Първите са предназначени най-вече за подготовка преди четенето. Те се оказват особено полезни като предшествващи по-дългите и трудни текстове. Повече такива упражнения има в *Из страниците на печата*. Те запознават четящите с новата лексика. Други упражнения, които се използват за лексикална подготовка, са: съединяване на думи с техните дефиниции, търсене на синоними на дадена дума или образуване на смислени изрази от дадени думи. Що се отнася до упражненията по време на четене в учебниците *Ура!!! На полски*, те не съпътстват материали от пресата, тъй като тук много рядко се използват такива, с изключение на няколко адаптирани текста, които чете лектор (от диска), а задача на курсистите е да следят текста и да попълват изпуснатите думи. В частите на *Из страниците на печата* най-често се предлага свързване на отделни абзаци в кохерентен текст или попълване на текст с липсващите изречения. Във всички анализирани учебници като упражнение след четене на журналистически текст често се появява тест за правилен избор (вярно/невярно или един от предложените за избор варианти: а – б – с – д). Тези два вида упражнения за избор проверяват степента на текстовото разбиране и различните му аспекти, като поощряват четящите да открият връзката между „подказания“ вариант и конкретната информация в текста (срв. Ходкевич 1986: 144 – 147). Във всички учебници има и упражнения след четене, които изискват от четящите да търсят в менталната проекция на текста определена информация – обща или детайлна. Към тази група упражнения принадлежат преди всичко отворените въпроси. Обикновено се приема, че четящите

отговарят, без да поглеждат отново текста, и техните резултати показват какво са успели да задържат в паметта си. В другия тип упражнения след четене, като тези от третата част на *Ура!!! На полски*, се изисква да бъде записана най-важната информация от току-що прочетения текст. Тук бихме искали да завършим кратките бележки относно дидактичния критерий с твърдението, че във всички представени от нас учебници базата от упражнения, свързани с журналистическите текстове, е много солидно застъпена.

Според *културния критерий* се определя образователният потенциал на журналистическите текстове и ролята им в предаването на информация, отнасяща се до дадената култура и нейния език. Този критерий остава в пряка връзка с по-горе описаните критерии. В статията на Мартинюк (1998) се обособяват няколко по-несъществени критерия, които в теоретичен план допринасят за дидактичната оценка на текстовете. Тъй като езиковата структура на текста се слива със ситуационния и културния контекст в процеса на интерпретация, е важно да се внимава в журналистическите текстове, поместени в учебниците, да няма елементи, които да са чужди на четящите и които да възпрепятстват разбирането.

В настоящата работа няма да се спираме на конкретните езикови средства, предаващи културното значение, като напр. фразеологизмите. Това е вече тема за отделна разработка.

Изборът на текстове от пресата може да предложи отделни мнения за културното състояние на страната. Някои чужденци отчитат като недостатък и пропуск факта, че в част от учебниците по полски език като чужд не се говори напр. за хомосексуалисти и инвалиди. На чужденците не им харесват и такива теми като религия и празници (Пекот, Зажечни 2010: 522). В третата част на *Ура!!! На полски* вече се засяга въпросът за хомосексуалистите и инвалидите чрез кратки текстове, взети от интернет. В двете части на *Из страниците на печата* липсват тези теми, макар че в образователната серия не се усеща недостиг на автентични текстове, свързани с полската култура. В учебниците от поредицата *Ура!!! На полски* се появяват и такива статии от пресата, които дават обща характеристика на някои полски реалии, напр. в областта на трудовата борса.

3. Заключение

Краткият обем на статията не позволява да бъдат разгледани всички проблеми, свързани с използването на журналистически текстове в учебниците за изучаване на полски език като чужд. В този смисъл нашият скромнен опит трябва да се третира по-скоро като подтик за бъдещи изследвания. Учебниците *Ура!!! На полски* и *Из страниците на печата* явно се различават по общия брой журналистически текстове, но независимо от това и двете поредици се вписват в канона на съвременното езиково обучение и предлагат на изучаващите езика ценен контакт с автентичния език. Въпреки че в отделните части на *Ура!!! На полски* има много адаптирани текстове (някои от които вероятно от началото до края), тяхната форма и стил често наподобяват оригинални текстове с автентичен чужд език.

Двете поредици са подготвени за постоянно усъвършенствуване на езиковите и културните знания на учащите, а разнообразните упражнения към текстовете (от пресата) са обмислени така, че да усъвършенстват стратегиите за четене с разбиране. А това вече е солидна предпоставка за ефективно обучение по чужди езици.

Превод от полски: Димитрина Хамзе

ЛИТЕРАТУРА

Буркат, Яшинска 2006: Burkat, A., Jasińska, A. *Hurra!!! Po polsku 2 (A1)*. Kraków: Prolog, 2006.

Буркат, Яшинска, Малолепша, Шимкевич 2009: Burkat, A., Jasińska, A. Małolepsza, M., Szymkiewicz, A. *Hurra!!! Po Polsku 3 (B1)*. Kraków: Prolog, 2009.

Уолас 1993: Wallace, C. *Reading*. Oxford: Oxford University Press, 1993.

Гембал 2006: Gębal, Przemysław E. «*Realia i kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego.*» // *Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego*. Red. Ewa Lipińska, Anna Serenty. Kraków: Universitas, 2006, 205 – 242.

Гембал 2010: Gębal, Przemysław E. *Dydaktyka kultury polskiej w kształceniu językowym cudzoziemców*, Kraków: Universitas, 2010.

Дунин-Дудковска, Трембска-Кернтонф 1998: Dunin-Dudkowska, A., Trębska-Kerntopf, A. «*Teksty prymarne, adaptowane i sekundarne w nauczaniu języka polskiego jako obcego na poziomie średnim – problemy i postulaty.*» // *Acta Universitatis Lodziansis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, 1998, 10, 35 – 41.

Еделхоф, ред. 1985: «*Authentizität im Fremdsprachenunterricht.*» // *Authentische Texte im Deutschunterricht: Einführung und Unterrichtsmodelle*. Red. Christoph Edelhoff. München: Hueber, 1985, 7 – 30.

Ковалевски 2009: Kowalewski, J. «*Nauczanie kultury polskiej jako obcej – stan obecny – próba polemiki.*» // *Języki Obce w Szkole*, 2009, № 1, 68 – 77.

Кубяк 2009: Kubiak, B. *Na łamach prasy*, cz. I. – II. Kraków: Universitas, 2009.

Малолепша, Шимкевич 2006: Małolepsza, M., Szymkiewicz, A. *Hurra!!! Po Polsku 1 (A1)*, Kraków: Prolog, 2006.

Мартинюк 1998: Martyniuk W. «*Wartość dydaktyczna tekstów w nauczaniu języka obcego.*» // *Acta Universitatis Lodziansis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*. Łódź: Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, 1998, 10, 91 – 96.

Мишан 2005: Mishan, Fr. *Designing Authenticity into Language Learning Materials*. Bristol: Intellect Books, 2005.

Пекот, Зажечни 2010: Piekot, T., Zarzeczny, Gr. «*Міędzy zdrowym rozsądkiem a polityczną poprawnością – polskie podręczniki do nauczania języka polskiego jako obcego oczami cudzoziemców.*» // *Acta Universitatis Lodziansis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*. Łódź: Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, 2010, 17, 517 – 528.

Станкевич, Журек 2010: Żurek A., Stankiewicz, K. «*Obraz Polki/Polaka w serii podręczników do nauczania języka polskiego jako obcego Hurra!!! po polsku.*» // *Acta Universitatis Lodziansis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*. Łódź: Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, 2010, 17, 495 – 505.

Ходкевич 1986: Chodkiewicz, H. *O sprawności czytania w nauczaniu języka obcego*. Warszawa: WSIP, 1986.